

Harsa Qasira lejn il-Knisja minn Ĝewwa Il-Korsija (r-Raba-parti)

Kav. Joseph Said O.S.J.

Il-Korsija

Kif wieħed jidhol mill-portiku, il-bieb principali tal-knisja, in-naħa tax-xellug isib in-niċċa tal-istatwa ta' Gesù Inkurunat bix-xewk li aħna nsibuh bħala I-Ecce Homo. Faċċata ta' din in-niċċa, in-naħa tal-lemin naraw l-istatwa ta' Gesù marbut mal-kolonna u fflagellat. Dawn iż-żewġ statwi tal-injam, inhadmu f'Bolzano, I-Italja u waslu n-Nadur fl-1927, u jintużaw fil-purċissjoni tal-Ġimġħa l-Kbira. Ta' min josserva, illi flok l-istatwa tal-Ecce Homo, kienet tintuża statwa oħra - mezzo bust - tal-Ecce Homo li kellel devozzjoni kbira mill-poplu tan-Nadur. Illum, dan il-mezzo bust jinsab miżium go niċċa fis-sagristija tat-tramuntana.

Il-Pulpu

Fit-tarf tal-korsija, in-naħa tax-xellug, hemm il-pulpu artistiku tal-irħam. Dan il-pulpu sar wara li kienet qiegħda qatt ma nġabret f'Għawdex. Anke n-Nadurin imsiefrin ikkonkorrew bis-shih għal din il-ġabra. Fis-sena 1960 wasal dan il-pulpu iddesinjat mill-Professur Oscar Testa, li kien joqghod Ruma u maħdum mill-iskultur Gualtieri Luisi tad-Ditta Temistocle Sarti ta' Pisa. L-għażla tal-irħam ta' dan il-pulpu kienet fdata f'idejn disinjaturi magħrufin internazzjonally. Tajjeb li wieħed jikkwota x'kien qal il-Prof. Testa dwar dan il-pulpu: '...malli jien aċċettajt li nidhol għal din l-opra, jien għamilt f'mohħi li nuža hilti kollha biex il-pulpu ikun optra artistika ta' valur arkitettoniku....'. Il-pulpu jikkonsisti f'għamlia ta' urna ovali, mżejna mad-dawra kollha minn tħax-il appostlu tal-bronz, li qiegħed jistrieħ fuq siġra, li taħtha ssib lil Adam u Eva.

L-Altar Bażilikali

Dan hu progett kbir fuq disinn ta' Emvin Cremona, u xogħol ta' Gualtieri Luisi, xogħol li għaliex l-ewwel ġabru kienet ta' £10,000. Dan l-arta bażilikali kien impoġġi fl-1975. Il-balavostrat ta' illum, huwa flok wieħed aktar prezżjuż li kien hemm u li sar fl-1932, magħmul minn irħam mastizz ta' Kartagħni, magħruf bhala rham Onyx (Onice) minn Ubaldo Ramella ta' Casa Ramella magħrufa hafna fit-Tuneżja f'dawk iż-żewġ minn ġej. Ta min jghid li l-irħam oniċċe huwa haġra prezżjużha magħrufa mad-dinja kollha. Parti minn dan l-irħam tqiegħdet fil-kanċell fil-kappellun tal-Kurċifiss u l-parti l-oħra ukoll fil-kanċell tal-kappellun tar-Rużarju. Dan l-irħam rari u prezżjuż baqa' jitgħad minn minflok ieħor li kien bla valur.

Il-Kor u s-Sedja Arċipretali

Dan hu privileġġ singulare u uniku. Is-Sedja arċipretali qiegħda fuq tliet targiet. L-arċipriet fil-kor ma joqgħodx mal-kanoniċi fl-istalli, imma għandu siġġu għaliex li m'għandu x'jaqsam xejn ma' dawk ta' fejn ipoġġu l-kanoniċi.

Fuq l-altar tal-kor insibu l-kwadru titulari tal-Appostli San Pietru u San Pawl, li stinkaw, hadmu u ħadu l-martirju għar-reliġjon ta' Kristu, l-Imghallem tagħhom. Naraw lil San Pietru u San Pawl, marbutin bil-ktajjen, isell mu għall-aħħar darba lil xulxin, qabel ma' jittieħdu għall-martirju.

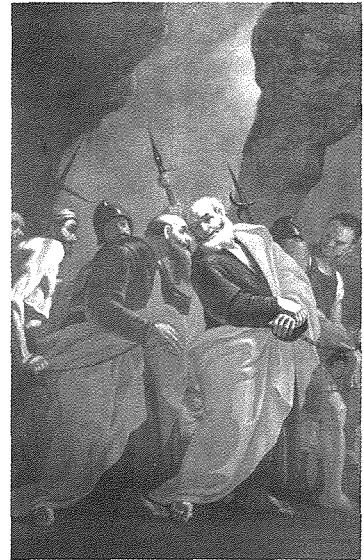
Skont il-Kumment-Analitiku ta' Dominic Cutajar, dan il-kwadru sab ruħu fil-knisja tan-Nadur bejn l-1699 u l-1716, u hu attribwit lill-era ta' Mattia Preti. Skont il-kriterju stabilit, jintqal li m'hemmx dubju li dan ix-xogħol, li anke jekk mhux tal-Preti, iż-żda hu l-ahjar xogħol ta' wieħed mill-aqwa all-ġievi tiegħi. L-aktar tnejn importanti fost dawn l-all-ġievi huma Giovanni Loretta u Gian Paolo Chiesa, li fi żmien kien misjub bħala 'Il Romano', u li lilu dan il-kwadru hu attribwit.

Iż-żewġ kwadri lateral, dak tal-martirju ta' San Pietru (fuq il-Lemin) u dak ta' San Pawl, faċċata tiegħi, xogħlijiet li huma attribwiti lil Don Carlo Zimech. L-imsemmi Cutajar iħoss li f'dawn iż-żewġ kwadri hemm mister. Għar-raġuni li fil-pittura tal-martirju ta' San Pietru hemm derivazzjoni Pretjana, li f'hafna elementi, jersaq lejn il-manjeri ta' Gio. Paolo Chiesa, dixxiplu ieħor tal-Preti.

Waqt li f'dak tal-martirju ta' San Pawl, l-istess Cutajar, jara li ma jeżistix elementi suffiċċenti biex iħollu dan il-misteru. Finalment, wara studju intensiv, Cutajar jikkonkludi li l-kwadru ta' San Pietru hu xogħol awtentiku fil-bixxa ta' Preti, u hu possibbi, li dan ħareġ minn idejn Gio, Paolo Chiesa u dak tal-martirju ta' San Pawl huwa stilistikament psewdo-barokk.

Id-Dekorazzjonijiet tas-saqaf

Id-dekorazzjonijiet kollha li jinsabu fil-knisja huma kollha kemm huma tal-opra kbira tad-dekoratur Ruman Pio

L-ahħar tislima ta' l-Appostli San Pietru u San Pawl

Cellini. Nafu li l-ewwel parir li kien ta Cellini, kien li jitneħħew id-dekorazzjonijiet kollha li kienu jeżistu, li kienu saru minn nies dilettanti. Dak li naraw u ngawdu llum, huma kollha xogħol artistiku u dekorattiv tal-iskultur Ruman Pio Cellini, li għamel xogħol f'hafna knejjes kbar u famuži fi bliest fl-Italja. Cellini kien jgħid, u hekk hu, li: 'l-isbaħ pittura ma tagħmelx figura mingħajr dekorazzjonijiet artistici u klassici'.

L-ewwel kwadru tal-korsija jirrapreżenta l-predikazzjoni tal-Appostli Pietru u Pawlu. Pittura bis-‘sotto in su’. Pawlu waqt li kien qiegħed jgholli l-vuċi vibranti tiegħu lill-poplu Ruman, waqt li Pietru meħdi fit-talb. Kien huma li waqfu l-knisja ta’ Kristu ġewwa Ruma.

Fit-tieni kwadru nsibu l-pittura ta’ Xmun is-sahħar, ukoll ‘sotto in su’ mill-iżżejjed spikkanti fil-waqqha tiegħu ‘l-isfel. Naraw ukoll lil San Pietru bl-awtorità tiegħu ta’ Prinċep tal-Knisja, u lil San Pawl meħdi fit-talb, waqt li l-poplu jidher iħares mistaghħeb.

It-tielet kwadru nsibu lil Attila l-qattiel, li waqt li kien qiegħed jattakka lil Ruma bl-eżerċiū tiegħu, f’daqqa waħda, waqaf imbeżżeġ quddiem il-Papa Ljuni I bis-salib f’idu u d-dehra tal-Appostli San Pietru u San Pawl armati bix-xwabel.

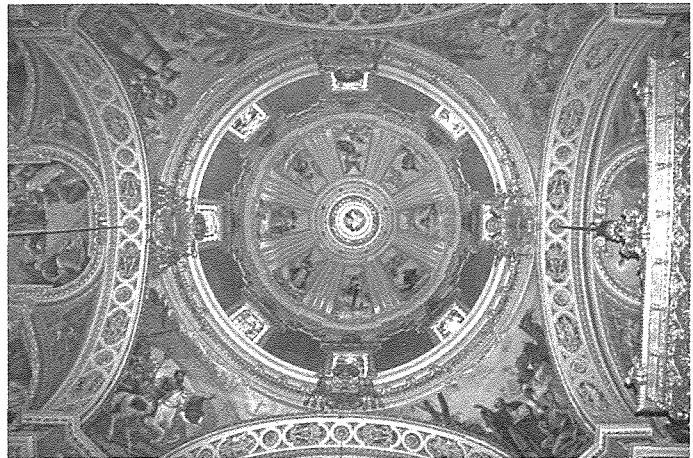
L-abside

L-opra tas-saqaf tispicċa fit-tond tal-korsija b’apside kbira fuq il-gallarija tal-orgni, bis-suġġett tal-Qaddis in Appostli Pietru u Pawlu bil-qeqħda fl-att ta’ mhallfin tan-nazzjonijiet. Jidher San Pietru bl-imfietah, sinjal ta’ kmand, u lil San Pawl bix-xabla f’idu u ktieb miftuh, sinjal tal-gwerrier tal-fidi u n-naħha t’isfel gemħha ta’ nażżjonijiet.

Il-Koppla

Meta wieħed jagħti daqqa t’għajnej lejn il-koppla maestuża, fil-friz tal-istess koppla jara l-kelmeet SPECTACULUM FACTI SUMUS ANGELIS, MUNDO ET HOMINIBUS. Fi kliemna ifissru: Aħna sirna wirja tal-għażeb lill-Anġli, lid-Dinja u lill-Bnedmin.

M’hemmx dubju li dan il-kliem kollu jalludi għall-patruri tagħna San Pietru u San Pawl li, b’dak kollu li għamlu għaġġbu lis-sema, lid-dinja u lill-bnedmin kollha. Dan kollu huwa mfisser fil-pittura li tinsab madwar il-knisja. Il-bnedmin dija’ huma rappreżentati fil-kwadri tas-saqaf u mis-Santi Padri li hemm impittra fuq kull ġenb tal-hmistax-il tieqqa. Permezz tal-pittura fit-tmien flieli tal-koppla kif ukoll fit-tmien vetrati li jdawlu l-koppla, naraw l-angli simbolizzati bħala parti minn din il-wirja ta’ spettaklu.

Il-Koppla

Barra minn hekk, naraw it-tfsir ta’ dan l-għażeb fl-erba’ lunetti li hemm taħt il-koppla li jissimbalizzaw id-dinja.

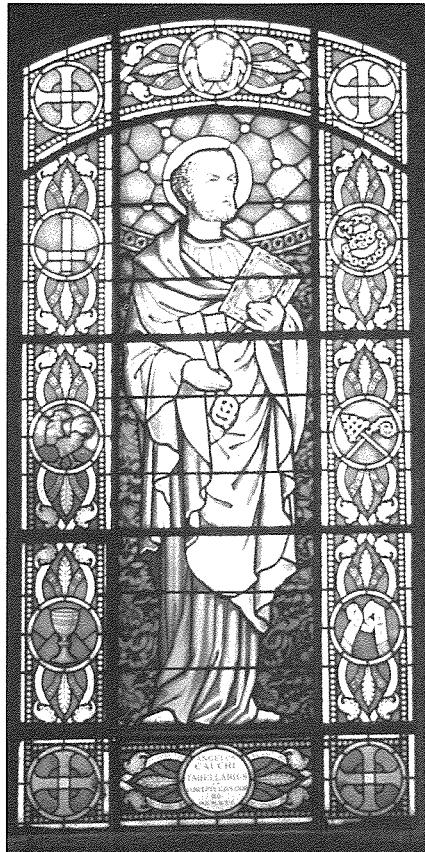
Fl-ewwel lunetta nsibu lil San Mark Appostlu jxandar il-kelma t’Alla lin-nies tal-Afrika. F’lunetta oħra naraw lil San Franġisku Saverju, fil-hidma tiegħu bit-tixrid tal-Vanġelu lill-poplu tal-kontinent Asjatiku. Il-lunetta li turina l-kontinent Amerikan tirrapreżenta lil Kristofru Kolombo, li kien ġenju u navigator kbir Taljan, li kixef l-istess Amerika, aktar bil-fidi li kellu milli bix-xjenza li kellu. Ir-raba’ lunetta mbagħad naraw lill-Imperatur Kostantinu, protettur kbir tal-Knisja u tar-reliġjon ta’ Kristu, u iben Sant’Elena li sabet is-Salib li fuqu miet Ģesù Kristu. Kostantinu kien rebah l-armata mmexxija minn Massenzju għal fuq Ruma, u b’hekk salva r-reliġjon li kienu xerrdu Pietru u Pawlu.

Il-gallarija tal-Orgni

Niġu issa ghall-gallarija tal-orgni li hija l-ahħar opa li għamel fil-knisja Francesco Saverio Sciortino. Opra ta’ karattru reliġjuż u artistiku li jixraq lid-dar t’Alla. Fil-faċċata ta’ din il-gallarija insibu tletin anglu f’pożizzjonijiet differenti, li flimkien jirrapreżentaw il-mużika, il-kant u t-talb. L-istatwi ċkejkkn li fiha nhaddmu Malta u fl-1950 kienet lesta minn kollo.

II-Via Sgra

Fl-arkati tal-korsija insibu wkoll sett ta' statwetti tal-irħam tal-Via Sagra, irħam abjad skolpit minn Gualtiero Luisi, l-istess artist li kien ha ħsieb il-pulptu. Dawn l-istazzjonijiet waslu Malta f'Jannar 1968 u kull stazzjon li sewa 80 lira sterlina il-wieħed, gie mbierek mill-Isqof Nikol. G. Cauchi f'Marzu tal-istess sena.

Vetrati bil-kulur:

Fil-knisja tagħna jinsabu 25 vetrata kbar tal-kulur. Dawn huma mqassmin kif gej:

3 vetrati fil-kor li jirrapreżentaw lill-Knisja, lil San Pietru u lil San Pawl.

3 vetrati fil-kappellun tal-Kurċifiss li jirrapreżentaw it-Tlugh is-Sema ta' Gesù, lil San Ģwann Apostolu u Sant'Indrija Apostolu;

3 vetrati fil-kappellun tar-Rużarju li jirrapreżentaw it-Tlugh is-Sema tal-Madonna, lil San Mattew Apostolu u lil San Ģakbu l-Kbir Apostolu.

Fil-korsija mbagħad insibu 6 vetrati li jirrapreżentaw lill-Appostli: San Ģakbu ż-Żgħir, San Bartilmew, San Xmun, San Filippu, San Mattija u San Ĝuda.

Fil-lunetti tal-koppla hemm 8 vetrati oħra kbar bil-kulur li

jirrapreżentaw il-kori tal-angli.

Barra minn dawn, fil-parti tat-tramuntana, fejn hemm il-fonti tal-Magħmudija nsibu l-vetrata tar-Raghaj it-Tajeb, u f'dik tan-naħha tan-nofsinhar hemm dik tal-Madonna ta' Lourdes.

Barra minn dawn il-vetrati kbar, insibu 4 vetrati żgħar fil-kappelli tan-naħha tat-tramuntana u 4 oħra fil-kappelli tan-naħha ta' nofs inhar.

Pittura

Fil-knisja tan-Nadur insibu 151 kwadri ta' pittura li harġu kollha minn idejn Lazzaro Pisani. X'uhud kbar u oħrajn żgħar, fosthom il-kwadri tas-santi padri u dawk fil-koppletti tan-navati. Din il-pittura kollha turi l-kapolavur uniku ta' Lazzaro Pisani li juri l-kapaċċità, it-teknika u l-istil akademiku, tal-opra kompressiva li tinsab fil-knisja tagħna.

Mħux ta' b'xejn li hafna persunaġġi illustri li żaru l-knisja tagħna għal aktar minn darba esklamaw il-ħsibijiet tagħhom bil-miktub, fost dawn il-hafna nisiltu ftit minnhom:

- Questa chiesa e degna di Roma. Hic domus Dei et porta coeli; Card Traglia (7.9.1985).
- Ammirato di questa bellissimo tempio; Vito Rovati Arcivescovo di Caserta (4.9.73).
- Con la mia commossa ammirazione, per la bellezza di questo organo monumento dei Principi degli Apostoli; J Card. Baggio, Camerlengo di Romana Chiesa (27.10.85).
- Lieto di poter venerare, nella maestà dei marmi e detto onice di questo tempio la memoria dei due Apostoli; Tomas Card Moriera Primate di Brasile.
- It was my great pleasure to visit the Church of Nadur, one of the most beautiful I have ever visited; Thomas Mason Parampa, India, (30.7.90).
- La mia prima visita a questa bellissima basilica Collegiata; T. Card Manning, Archbishop of Glasgow.
- Dawn huma priviléġgi li l-anqas il-Kolleġġjati ta' Ruma m'għandhom'; Arc Carinci, Seg Kong. Riti (13.6.1952). Mill-Ittra lill-Isqof t'Għawdex, Mons Gużeppi Pace.
- E' stato un grande piacere ed onore visitare questa bellissima Basilica dei Santi Apostoli Pietro e Paolo. Un vero gioiello artistico; Card J. L. Martini (27.07.2004)

RIFERENZI

Bonni Alexander: In-Nadur Vol. I u II.

Cutajar Dominic: Kumment Storiku Analitiku dwar il-pittura princiċi.

Ritratti: Arkivju Parrokkjali.

Dikjarazzjonijiet: mill-Visitor's Book.